

Oradur pajgasy

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar
написано kitapcy | 23 января, 2025
Oradur pajgasy ORADUR PAJYGASY

*"Gaýgy-hasrat eýeläpdir kalbyny,
Ony egsip bilmez ýyllar, asyrlar.
"Zemini uruşdan goralyň!" – diýýär,
Mermere öwrülip, köýen nesiller."*

Bu setirler belli şahyrymız **Allaýar Çüriýewiň** 1977-nji ýylda Fransiýanyň Oradur obasynda bolanda ikinji jahan ursunda gitlerçi faşistleriň elinden wepat bolan oradurlylaryň ýagty ýadygärligine bagışlap ýazan goşgusyndan alyndy.

Gadymy pereň topragy özünü gitlerçi jellatlardan azat etmek ugrunda gahrymanlarça wepat bolan onlarça türkmenistanlyny goýnunda saklaýar. Bu barada taryhçy **Gara Berdiýewiň "Partizan ýodalaryny yzarlap..."** atly taryhy-dokumental kitabynda gyzykly maglumatlar bar. Şol gahrymanlarymyzyň kimdigi baradaky gyzykly söhbetimizi ýeneki bir gezege goýup, Allaýar aganyň Fransiýa eden syýahatynda ýokarda ýatlanan goşgusynyň döremegine sebäp bolan Oradur obasynyň pajygaly taryhyna gysgaça göz aýlalyň.

• GIJÄ GALYNAN BÖWÜSME

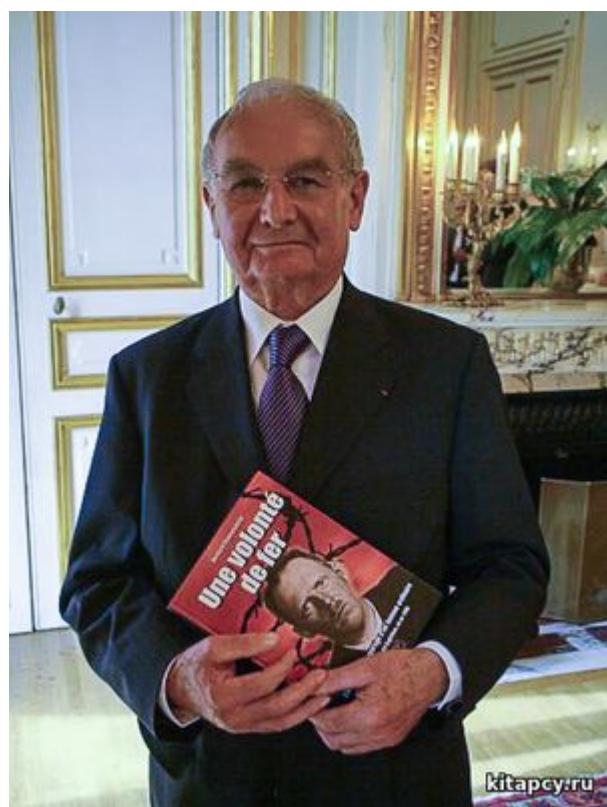
Hawa, Fransiýanyň haraba öwrülip galan **Oradur-sýur-Glan** obasy taryhyň iň gussaly sahypasyny öz bagrynda saklap gelýär. 1944-nji ýylyň 10-njy iýuny...

Şol gün **Lamož** şäheriniň golaýyndaky Oradur obasy gap-gara tümlüge bütrendi.

Iki ýüz ýedisi çaga, jemi alty ýüz kyrk iki adam nemes däl halkyétlerden düzülen "**Waffen SS**" gitlerçi jellatlaryň birligi tarapyndan zalymlarça ýakylyp öldürildi.

Bu pajygaly waka ýaranlyk güýçleriň Fransiýanyň Normandiýa oblastyna çykyp, ýurduň jümmüşine aralaşmaga başlamagyndan bary-ýogy dört gün geçende bolup geçdi. Normandiýa böwüsmesi nemes faşistleriniň soñunyň golaýlandygynyň başlangyjydy. Emma Oradurdaky pajygaly wakanyň öňüni almakdan welin gjä galypdylar.

Gitlerçi jellatlar birmahal çagajyklaryň agaýana gezip-oýnan parahat obasyny dowzaha öwrüpdiler. Olar obanyň erkeklerini ahyra, aýal-gyzlary we çagalarylary-da buthana salypdyrlar.

Rober Hebra (1925)...

Oradur pajgasy bolan wagty ýaňy on dokuz ýaşyndady...

Ol şular ýaly ýowuzlygyň janly shaýady bolan adam.

Häzir aýatda diri togsan baş ýaşly goja Hebra muny şeýle ýatlayár:

"Bizi ahyrda gabap, soňam oka tutup başladylar. Ölenler biri-biriniň üstüne düşüp, maslyklar gat-gat bolup galdy. Menem

şolaryň biriniň aşagynda galdy. Soňra ýanygyň ysy gelip başlady. Ahyry oda beripdiler. Şol wagtam men gaçdym."

Rober Hebranyň ejesi we uýasy bolsa, oda berlen buthanada ýanyp kül bolan 207 çaganyň we 247 aýal-gyzyň arasyndady.

Bu ýowuz jenaýaty amala aşyranylara näme bolandyr öýdýärsiňiz?

• **BARY-ÝOGY BIR ADAM JOGAPKÄRÇILIGE ÇEKILDI**

Geýns Bart...

"Waffen SS"-iň ofiserlerinden.

1983-nji ýylda suda çykarylyp, ömürboýy azatlykdan mahrum edildi.

Bart Oradur pajygasynyň häzire çenli suduň öñünde kellesini ýalaňaçlan ýeke-täk jogapkärdi.

1997-nji ýylda mazaly garrandygy we saglyk ýagdaýy sebäpli azatlyga çykaryldy. On ýıldan soň (2007) ýylda aradan çykdy.

Žan-Marsel Darhout (1924-2016)...

Pajygadan halas bolmagy başaran üç adamdan biri...

Ol Germaniýanyň uruş jenaýatyny edendigini boýnuna almagyna uzak wagtlap garaşandygyny aýdypdy:

"Bolsa-da Oradur pajygasyny kabul etdiler. Nemesler muny edendiklerini uzak wagtlap boýun alman gezdiler."

Allaýar Çüriýew Oradurda

Oradur obasynyň biziň günlerimizdäki haraba öwrülen galyndysy taryhyň ýowuz günlerinden açylan janly sahypa mysaly häzirem şol öñki duran ýerinde seleňläp otyr... Taryhy makalalar